

HETILAP.

Gazdászati, müipari és kereskedelmi folyóirat.

Megjelenik hetenkint egyszer
Szombaton másfél iven.

Ára három óra helyt 2 f. —
Postáni szétküldéssel 2 f. 20.

Jelentések ára soronkint 3 p. kr.

Tartalom: Tájékozzuk magunkat. — Hogy állunk gabona dolgában? — A magyar borok összehasonlítása az idegenekkel. — A Rothshild család eredete. Mikép lehet a szőlőgerezdeket hosszason eltartani. — Hogy lehet az almát úgy teleltetni, hogy jó ízét megtartsa. — A zsizsik elpusztítása. — Kolozsvári és vidéki közlémények. — Piaczi árjegyzet. — Pénzkezelés. — Hirdetések.

Kolozsvár. Oct. 1. 1852.

Új látkörre sodortatott nemzetünk élete. Ha haladni akarunk, szükséges hogy tájékozzuk magunkat.

Miként tegnapi napunkat, úgy nem lehet visszavarázsolni a nemzet már leélt napjait. A mult régi alakjában többé meg nem látogat. A mult eltűnt; a jövő, egyedül a jövő miénk.

S mi még sem szününk meg a multan csünge. E nemzet most is a régi, melynek története hosszu sora nem egyéb ábrándozó lelkesülésnél, melyről mindig de mindig roszabbra ébredett.

Árpádnak Erdélybe szakadt nemzetsége bejött Erdélybe, hogy független maradjon: s nem maradt annyi függetlensége, mint Magyarországnak... enynyi nemzetünk itteni története.

Erdély szüntelen csak lelkesülni, de számítani soha sem akart. A királyok alatt szüntelen külön királyságra vágytunk, s a török alatt ébredénk fel; a fejdelmek alatt Magyarország helyreállításáért küzdünk, s végre fejdelmek helyett csak gubernatorokra szálltunk le; az austriai ház alatt a fejdelmi kor törvényeiért küzdünk... s ide jutánk.

E nemzet örökké multját kívánta vissza, s mindig roszszabb jövőre ébredett.

Magyarország az utolsó időben már elvette volt e politikát. Egyik szeme már egészen a jövőn csünge.

Magyarhon már belátta volt, hogy anyagi haladás nélkül nincs szellemi. Átlátta, hogy e materialis században nem lehet csak a jogi kérdések mezején maradni. Anyagi kérdések foglalkodtaták hongyuléseit... Mig Erdély hongyü-

lése nem volt egyéb, mint szünteleni óvás a haladni akaró korszellem beavatkozása ellen.

Mi még az anyagi kérdések A-ját az urbert sem mondók ki, hasonlóan a makacs tanulni nem akaró gyermekhez, nehogy az A után a B-t kelljen kimondani.

Magyarország nem csak felébredt az anyagi kérdések mellett; sőt a nagy pártvezér kimeré mondani, hogy anyagi alapra kell a szellemit fektetni. S akkora közönsége volt, hogy hallgatva tán mindenki beleegyezett, mint most hallgatva mindenki bánja, hogy nagyon nem szavazott mellette.

S Erdély még sem akarta mutatni, hogy okul. Vezérek, szónokaink szemét nem tudom ármany-e vagy önszükkéblőségök szüntelen a kormány kártyáin tartá csüngve. Ellenörködtek a nélkül hogy tettek volna. Polemizáltak a nélkül hogy politizáltak volna. Beszéltek a nélkül hogy önmagokat feledték volna. Mozogni látszottak a nélkül hogy haladtak volna.

Mert nem akarták kimondani az anyagi kérdések A-ját, mert aztán a B következett volna.

Itt állunk tehát most mindenben szegényen, csak tapasztalásban dúsan. Eljött-e vagy nem az anyagi reformok ideje, meg ért-e a nép? mind megfejtette az idő.

Meg, fájdalom, meg azt is, anyagi vagy szellemi alapokra fektessük jövőnket.

Addig csatáztunk a fejdelmek alatt, mig Rákóczi azt írta a töröknek, így maholnap nem országnak, csak pusztaságnak, s hasztalan fejdelmi botnak lesznek fejdelmek urai: mi addig politizáltunk, addig küzdünk jogok mezején, hogy maholnap nemzetünk csak koldus botnak lesz földes ura.

A mult sirboltján a titokszerű fejlődés hét lakatja ül, ne zörgessünk most ajtaján. Ne háborítsuk csendét, hogy hajtsa ki virágait.

Addig tüzzük ki a jövő lobogóját, az anyagi haladás zászlaját.

Gyülekezzünk a szellemi alap, a nemzetiség tüzhelyéhez, s tanácskozzunk az anyagi haladás ösvényeiről.

Csoportozzunk, különben egyenként mit se tehetünk. Beszéljünk, írjunk, vitatkozzunk, hogy lelkesüljünk egymástól.

Ne várjunk tündérektől segílyt. Segítsünk a francia közmondás szerint magunkon, s segíteni fog az isten is.

Tájékozunk magunkat, s tájékozunk egymást úgy mint vagyunk.

Tudjuk mi jól, hogy az ipar és kereskedelem hitelt ohajt; tudjuk mikép a földbirtokos kárpótlás és tagosítás nélkül koldusbottól remeg... ismerjük hazánk aggodalmait... Ha nem segíthetünk a gyökereken, legalább gondolkozzunk, hogy a koldusbot meg ne lepjen.

Mi megnyitjuk e lapot. Felhivunk mindent, mint tengeri vész után a hátramaradtak egymást... Tüzzük ki a nemzetiség s anyagi haladás zászlóját. Csoportozzunk, beszéljünk, kezdjünk.

Hogy állunk gabona dolgában?

A mezei gazdára nézve nagyon fontos, sőt szükséges dolog, hogy az egész gazdasági évről visszatekintvén, a mi benne nevezetes s jövődöre nézt tanulságos történet, éles szemmel átvizsgálja, s a különböző vidékeken felmerülő eredményeket saját javára felhasználja. Ne feledjük azonban megjegyezni, miszerint a mezei gazda új esztendeje aratáskor kezdődik s a következő aratáskor végződik; ennél fogva mi is tárgyalásunkat ezen időközre szorítjuk.

Régóta nem fordult elő oly különös esztendő, mint a tavalyi, a mely mind az időjárásra s ez által mind a gazdasági eljárásokra nézve oly sok kicsapongást követett el, hogy kiható befolyása az idéni aratáson is észrevehető volt.

Köztudomás szerint Erdélyben — az egy székely földet kivéve — mint általában egész nyugot-europában, a tavalyi időjárás hűs-nedves volt, a mi sem a gabonanemek kifejlésének, sem ösztetakarításának koránt se volt kedvező. Erről a tavalyi gabona középszerű jóságán alól álló minősége elég bizonyítvány. Kolozsvár környékén sőt az osztrák-nyugoti birodalom csaknem minden tartományaiban az idéni gabona 12—15 percenttel súlyosabb a tavalyinál, úgy hogy Németországban mindjárt aratás után ugyanannyi percenttel fizették drágábban az új, mint az ó gabonát, a mire a jelen nemzedék egyáltalában nem emlékszik. Ezen tényt nem kell kifelednünk, midőn az aratás minőségéről akarunk szólni. E szerint az idéni gabonából 100 véka egyenlő tartalmu és értékű 115 tavalyi vékával; tehát ha az idéni termést a tavalyival össze akarjuk ha-

sonlítani, az idéni javára 15 percentet bátran beszámíthatunk. Azonban kalongya számra nézve az idéni öszttermés, kiváltképen a rozsbeli 25—30 percenttel alább állván (a Székelyföldet kivéve) a tavalyinál s ezt az imitt amott mutatkozó jobb eresztség sem egyenlítővén ki, általában azt mondhatjuk, hogy az idéni öszttermés a középszerűn alól áll. Erre a mult évi időjárás után elkészülve kellett lennünk; mert a mult őszön a földek bévetése nem könnyű dolog volt s kivált a nedves helyeken sok akadálylyal kellett küzdeni a földmivesnek. A sok eső eláztatván a földet, rozsoszul és későn lehetett a vetést végezni, a minek elég káros következése lett, mint-hogy a késői vetések általában még gyengék voltak a tavasszal, s az aprilisi utótel a gyenge gyökerekben rendkívül nagy pusztítást vitt végbe.

A februári és marciusi kellemes napok a tavasz-vetésre kedvező kilátást nyújtottak s a mezőre sovárgó földmivest koránt kicsalták a barázdába; de ezért keservesen lakolt az aprilisbe békövetkezett hó miatt; mert a drága idő ha aggodalmak közt is teldegelt, a marha a jászolyon heverve megette a kosztot úgy, hogy később mikor az idő miatt már dolgozni lehetett volna, nem lehetett a széna nemléte miatt, s eképp a földek bévetése egész Pünkösztig, sőt néhol a Szamos terin még később ideig is hátranyúlt. Azonban az elkésett természet eleinte kettőztetni látszott munkáját, a vetések hamar kikelték, szépen díszlettek, s eleinte szép reménnyel kecsgették az embert; de a később békövetkezett szárazság — kivált a Mezőségen — anynyira meghiusította a reményt, hogy a tavaszgabonatermés is általában véve a közép termésen alól álland. E szerint minthogy mind az ösztmind pedig a tavasz-termés a Maroson inuen általában a közepesen alól áll, előre meg kell barátkoznunk azon gondolattal, hogy a beállott gazdai esztendő nem leend olesőbb a lefolytnál.

A Székelyföldön mind tavaly, mind pedig az idén ellenkezőleg járt az idő, mint Erdély más részeiben. Ott, míg tavaly a szükséges eső mellett derült meleg nyár kedvezett a mezei növényeknek és gazdáknak, az idéni hűs nedves idő hátráltatta mind a növények ép kifejlését, mind a mezei munkák folytatását, úgy hogy az ösztgabona korán szemzés előtt megdölvén, rendkívül kevés számmal fizeti a kalongya a gazdák fáradságát. Egy kalongya még Háromszéken is alig eresztvén egy vékát, az idén a sok kalongya mellett is az idéni termést jó közepesnek alig mondhatni.

Ezek szerint bátran kimondhatjuk azon következtetést, miszerint Erdélyben az idéni gabo-

na-menyyniség a szükséglet fedezésére nem lesz elegendő; hanem más vidékekből behozattal kellend a szükségesen segíteni. Ennél fogva nem lesz érdektelen, ha legalább a szomszéd vidékek e tekintetből körülményeivel megismerkedünk.

A mi legelőbb is az Alföldet és Bánátot illeti, az innen kelt aratásról tudósítások különbözőleg hangzanak; némely vidék tudósítója az aratást csak kielégítőnek mondja, míg más nagyon gazdagnak hirteli; jelesen a Bánátból írják, miszerint azon vidéknek az idén is nagyon áldott esztendeje van. Átalában a földnek holdja 15- sőt néhol 20 köböllel is fizetett. Azonban gabonakereskedő is anynyi termett oda mint a gomba, a kik forma szerint ostromállapotba helyezték a vidéket; csaknem minden helységet megszállott egy-egy kereskedő; a nagyobb birtokosokat mintegy megrohanták. Egyik többet ígért a másiknál; minek természetesen a lett a következése, hogy a gabona ára felhágott. A szép búza erdélyi vékája 3 ft. 40 kr., a közepesé 3 ft. 20 kr., a rozsa 2 ft. 45 kr. váltóban kelt aug. végével. N. Váradon sept. elején a tiszta búza vékája 3 ft. 30 kr., rozsa 2 ft.

Oláhországban bukaresti tudósítások szerint oly bő termés mutatkozott az idén, melynél bővebbet kívánni se lehetett volna; azonban az eső Medárd napjától egész augus. közepéig csaknem mindennap hullván, a gabona nagyrésze megromlott, sőt némely része a mezőn is pusztult el. Mivel ezen körülmény miatt a gabona rossz minőségű, az európai nagy gabonakereskedők a búzát nem vették; a törökbúzát hogy sept. végeig Ibrailába szállítsák, vékáját 1 ft. 49 kr., a rozst 1 ft. 14 kr. vált. fizettetik

Moldovában hasonlólag igen gazdag gabonatermés mutatkozott az idén; hanem itt is a sok eső mind a gabona minőségében, mind annak bétakarításában sok kárt okozott. A galaczi következő gabonaár az ottani e tekintetbeli állapothoz kulcsul szolgálhat:

Búza octoberben beszálítandó vékája 2 ft. 25 kr. vp.
Rozs septemberben „ „ 1 ft. 14 kr. vp.
Uj törökbúza „ „ 1 ft. 49 kr. vp.

Lengyelhonban is a gabonatermés eredményét kielégítőnek mondják; a muszkaországit pedig néhol jónak, másutt a várakozáson alólinak. Odessában, melynek piacza a muszkaországi gabonakereskedés gyűlpontja, aratás után következőleg keltek a gabonanemek:

Tiszta búza (erdélyi) vékája 2 ft. 47 kr.
Rozs „ „ 1 ft. 23 kr.
Törökbúza „ „ 2 ft. 1 kr.

Azonban kelet-európai gabona-feleslegét nyugot-európai hordván ki, igen természetes,

hogy a kelet-európai gabona ára nagy mértékben függ a nyugot-európai gabona-terméstől; szükség tehát, hogy e tekintetben tájékozzuk magunkat nyugoton is.

Egész Németországon az idén csak a búzatermést lehet közepesnek mondani; a rozstermés azon jóval alól áll; ha már meggondoljuk, hogy Németországban aránylag jóval több rozst vetnek mint búzát, az őszes termésre nézve kedvező eredményt nem vonhatunk. Poroszországban a búza még csak meglehetősen termett, Posen kivéve, hol szem nélkül ért meg. A rozsról sok a panasz. A zab általában mindenütt gyenge. A pityókában — mely ott a legnagyobb fontosságú — a szárazság kiszámíthatlan kárt tett. Bajorhon és Württembergben sem felelt meg az aratás a várakozásnak.

Francziaországban az aratás minőségét némely lapok nem kielégítőnek nyilvánítván, azok ellenébe a hivatalos közlöny (Moniteur) azt nyilvánítja, miszerint „az idéni aratás eredményét gyengének hirtelő lapok e tárgyról rosszul vannak értesítve; ugyanis a kormányhoz érkezett tudósításokból a tűnik ki, hogy a jelen évi aratás általában véve a közepes esztendőbeliakkal egyenlő.

A következő amsterdami aug. 10-kéről szóló tudósítás a nyugot-európai gabonaállást eléggé jellemzi: „piacunkon a gabonavásárban a mult héti adás-vevés most is szilárdul fennállott, s az élénk vásár a gabona árát felhágattatta. A mi belföldünk — Hollandia — az idén kemény behozatalra lesz szorulra; a Rajna alsó vidékire már is sok rozst vásárolnak. Azonban a gabonaárt leginkább emeli azon hirtelen panasz, mely az angolhoni aratás ellen emelkedik s mely az utóbbi napokban nagyon szilárd jellemet öltött. A francziaországi aratás se felelt meg a várakozásnak.“

Ezen széttekintés fáradságunkat azon eredményel jutalmazza, miszerint a nyugot-európai közepesen alól álló termés miatt a kelet-európai közepes termés feleslege szükségeltetvén, szomszéd vidékeink gabonája a nyugotra leendő kivitel által igénybe lesz véve; tehát olcsó gabonát onnan nem igen remélhetni; mely körülmény természetesen hazai gabonánk árára is emelőleg fog befolyjni.

A magyar borok őszzehasonlítva az idegenekkel.

Még akkor is, midőn a magyar név dicsősége már-már feledve lön a nagy elődök apró utódai indolentiája miatt, a magyar bor foly-

vást fentudta magát tartani a külföld előtt régi jó hírében. S valóban méltán, mert boraink kiállják a versenyt Europa legjobb boraival is. A burgundi hirneves bor barátjai a vilányi, siklósi, vágújhelyi, egri, szekszárdi borban a francia bor tulajdonait, a színén kezdve a zamatjáig, tüzeségében s élénkítő erejében mind feltalálja, s mivel ezen tulajdonaik már elismervék, ezen borokat, valamint a ménesi piros aszszuszölő bort is a kereskedésben rendszeren magyar burgundi-nak nevezik. A bordeauxi és dauphine-i legjobb coterati sem egyéb, mint szakasztott mássa a mi piros asztali borunknak. A cyprusi bor és lacrimae christi hatalmas versenytársra találnak a szeremségi borokban, melyek ha rendszeren kevésbé édesek is, mint amazok, de éppen annyira tüzzel s kedves zamattal bírnak. A rajnai bort a mi somlói borunk jóval felül mulja, minthogy ezt eperhez hasonló fűszerzamatja és bámulatatos egészségápoló ereje Europa legjobb asztali borává teszi. A N. Várad vidékén és Szilágyban termő bakator és más borok, ha 8—10 évig hevernek, a nierensteini borhoz annyira hasonlók lesznek, hogy a leggyakorlottabb szaglár sem tudja megkülönböztetni. A muscat-lunel a finom zamat, tüzesen szelid rusztiban teljesen vissza van adva; ugyan ezért valóságos bűn, meszsi távolba pazarolni akkor, midőn a jó és jeles hozzánk oly közel van.

A cadorsi borra s általában az alsó pyrenéi pontacra a budai szélesterjedelmű hegység folytán Promontor, Sz. Endre, Tétény és Pócs-Megyér nemes borterményeiben lehetlen rá nem ismerni. Nincs oly francia bor, mely a budai hegyek kitűnő jóságú piros borát felülmulja. Jelesen a tétényi már két évi állás után a ménes-sihez egészen hasonló zamatot kap, s szigorú megválasztás mellett külföldön a spanyol borokkal mindketten bátran versenyezhetnének. Hogy a malagga hozzánk nagyon közel termik, nem fogja senki csodálni; mert hiszen a legkényesebb nyelv se tudja megkülönböztetni, hogy fött ménesit vagy malaggát kostol-e; sőt merjük állítani, hogy az ily ménesi sok tekintetben még felülmulja a spanyol bort. Ezen egy esetben a magyar szőlőnedv is idegen czím alatt lép fel a kereskedésben, de mint valóságos anyagi ital és nem mint mesterkelt, csalárd szürcselék; nem pedig mint gyakran történni szokott, hogy magyar bor név alatt hitvány lörét léptetnek fel, mi sokat ártott mindig a magyar bor megismerésének. A valódi ménesi aszszuszölő egyébiránt leginkább a jó jóreményfoki borhoz hasonlít, csak hogy több erővel és tüzzel bír. A ménesi bor különben még ugyszolva ujonez, ez előtt 100

évvel még nem termesztették, ugyanezért szélsőségének, finom zamatjának és kellemes ízének nagyon kell hogy tisztelői érzékeire hasson, hogy oly mérész, miszerint a borok királyával — a tokajival a koszoruért versenyezni mer. A kettő közti per most csak oda van finom szaglároktól eldöntve, hogy a ménesit a piros borok királyának ismerik el.

Magyar bordeauxi (bordói) gyanánt szolgálhat Heves megyében a visontai bor is, hol idegen honi nemes fajtájú szőlők meghonosítása által évről évre jobb jobb, erőben növekedő s nagyon keresett bort természetnek; a mely azért, hogy benne a tűz túlsúlygyal bír a zamat felett, eredeti jellemmel bír. Hát az erdélyi hegyaljai, czelnai, ozdi ne zersenyeznének a bordeauxival? Mosel-bort a neszmélyi egészen nélkülözhetővé teszi, minthogy ez 5—6 évi állás alatt zamatját teljesen kifejti s igen kedves íz nyer. Az anynyira divatba jött champagner mását igaz, hogy nem találjuk fel a magyar földön; ha csak felesleges összehasonlítást akarnánk tenni, akkor a szrákit Hont megyében vagy az agrisit nevezhetnők magyar champagnernek, azonban nagy reményünk van, hogy a Posonyban már jó idő óta folyamban levő kísérletek valóságos magyar champagner előállítását eredményezik.

Igen sok honi nemes borainkat mint a szerednyeit, sz. györgyit, badacsonit, kőbányait, szabadhegyit, sopronyt, Erdélyben a Maros, Küküllő és Nyárádmellékieket és többeket, nem is említők, minthogy ezekhez hasonló külföldön nem igen található, ha gonddal készítik; de mindenekfelett páratlan a hegyaljai nemes termék — a tokaji, melyért jó szível a francziának hagyjuk champagnerét. Páratlannak nevezők a tokajit; mert ha szinte a rouszilloni maccabeo, a Cap-nál termő constancia és a felső elzászi ugy nevezett szalmabor (Strohwein) némi hasonlóságot a tokajihoz tudnak is felmutatni, de ezen árnyéknak a valóság mellett elkell enyésznie.

A Rothschild-család eredete.

A Rothschild-család roppant gazdagságának forrása épp oly különös, mint becsületes. A hessen-casseli fejedelem 1795-ben kénytelen lévén országát elhagyni, nem tudá kire bizzon egy 2 millióból álló összeget. Barátjai egyike egy zsidóhoz utasítá, kit igen becsületes embernek monda. A hessen-casseli fejedelem hivatá a zsidót s átadá neki az összeget. A zsidó kérdé, hogy azt csak letenni kívánja-e nála, vagy értékesíteni is? A fejedelem zavart volt, s mondá, tegyen vele, a mit akar, csak adjon a pénzről

nyugtatványt. Ekkor a zsidó fejcsóválva kéré a fejedelmet a pénz visszavételére, mert — mint megjegyzé, — ha a fejdelem elfogatik, a nála talált nyugtatvány által őt, a pénz őrzőjét, üldözéseknek fogja kitenni. Nyugtatvány nélkül kész volt mindenről felelni, de nyugtatvánnyal miről sem állott jót.

A fejdelem egy pillanatig habozott, a zsidónak becsületes arcza volt, de az őszszeg menyisége megérdemelt egy kis ovatosságot. Mindamellet a bizalom győzött a félelmen; a fejdelem átadá a pénzt, s többi rokonival együtt elútazott.

Végre 1814-ben, a párisi szerződés visszaadá minden a fejdelemnek körülbelől mindazt, mivel azon nagy országrázkodások előtt birt, melyek 1795-től 1814-ig annyi trónt döntének meg. A hessen-casseli fejdelem visszatért fővárosába. Távollétében Napoleon azt egy királyság fővárosává tette, úgy hogy a fejdelem igen elégt volt a helyzettel, melyben találta.

Egy napon jelentik, hogy egy zsidó kíván vele szólni; a fejdelem kiizen, hogy ha a zsidónak kérése van, forduljon írásban a miniszterekhez. A zsidó azt feleli, hogy a tárgy, melyről a fejdelemmel szólni kíván, csak a fejedelmet érdekli, s csak a fejdelemnek fog arról beszélni. A zsidót bévezeték.

A fejdelem ráismert: az öltöny ugyanazon, csak kissé kopottabb; az arcz ugyanaz, csak kissé öregebb; a haj ugyanaz, csak kissé gyérebb; a szakáll ugyanaz, csak kissé fejérebb volt. A zsidó meghajtá magát.

— Ah! szolt a fejdelem, te vagy; nem számitek látásodra. Nos, mit akarsz jelenteni? Fölfedezték pénzemet s ellopták? Arról nem tehetünk, barátom, ez egy kis szerencsétlenség. Hála Istennek s a szentszövetségnek nem vagyok nagyon szegény, s elveszthetek két milliót, melyre nem is számitek.

— Nem úgy, felséges ur, viszonzá a zsidó, magát minden szóra meghajtva. Hála Izrael Istenének a két milliót nem fedezték fel, de felséged megengedte volt azzal üzérkednem.

— Ah, értem, viszonzá a fejdelem, oly jól üzérkedtél vele, hogy elvesztéd. Hja, arról sem tehetünk, e szerencsétlen idők oly borzasztók voltak a kereskedésre.

— Nem úgy, felséges ur; a két millió nem vezett el.

— Hogyan? felkiálta a fejdelem, te viszahozod két milliómat?

— Nem úgy, felséges ur; nem két milliót, de hatot hozok; a pénz jól kezelve, szaporodik.

— Nős! de te?

— Nekem megvan saját üzletem, s a száz

utáni hat kamat; de ez le van számítva. Egyébiránt látni fogja felséged a számolati jegyzékeket; azok rendben vannak.

— S hol a pokolban tudtál négy milliót nyerni?

— Egy sereg apróságon, miket hosszszas volna előszámlálni. De meg fogja látni felséged a számolathban.

— S te azt hiszed, hogy e pénzt elfogadom? el a két milliót, de a többi tiéd; én nem kereskedem.

— Felséged rosszul tesz; ily őszszeggel, mint ez, nagyszerű vállalatokba lehetne fogni; míg két millióval csak . . . .

— Add ide, mondom, a két milliót, melylyel üzérkedtél, s tartsd meg a négy millió hasznot.

— De miután mondom, hogy magamnak is megvan a hasznom.

— Ha még egy szót szólsz, semmit sem fogadok el.

— A szegény zsidók számára is van törvény, felséges ur; én kényszeríteni fogom felségedet.

— Hogy hat milliót vegyek át tőled, midőn csak két milliót biztam rád? Ezt szeretném látni.

— Nem, viszonzá a zsidó percnyi gondolkodás után; én nem kényszerithetem felségedet a hat millió átvételére, ha felséged tagadni fogná, hogy nekem a rámbizott őszszeggel üzérkedni megengedte; s ha felséged nem akarna adott szavára emlékezni, elítélhetnének.

— Ugy van, szolt a fejdelem, én nem emlékszem adott szavamra; én téged nem hatalmazalak fel a két millióvali üzérletre, s ha még egy szót szólsz, bevádolok, hogy törvénytelenül hozzányultál a rád bizott pénzhez.

— Nincs kibe bizni az egész világon! mormolá a zsidó fogai közt.

— Mit mondasz? kérdé a fejdelem.

— Semmit uram; csak azt, hogy felséged nagy fejdelem s én csak szegény zsidó vagyok. Itt van felséged két milliója jó bécsi bankjegyekben; a mi a más négy milliót illeti, mint-hogy felséged általában nem akarja átvenni, (s itt nagyot sohajtott) kénytelen vagyok megtartani.

S a zsidó visszatért Frankfurtba, magával vitte a négy milliót, s meg nem foghatá, miként folynak a világ dolgai ily visszszáson.

E zsidó a Rothschildok apja volt.

Miképp lehet a szölögerezdeket hosszszason eltartani?

Az oly útasoknak, kik a telet Oroszországban Péterváron töltik, gyakran van alkalmuk bá-

mulni azon szép és fris szőlőgerezdeket, melyekkel őket megvendéglük. Azon szőlőgerezdeket Astrachonból több mint 100 mfdnyiről viszik Pétervárra, s mégis egész télen át jó ízöket megtartják és fris állapotban kaphatók.

Az eltartásmód nagyon egyszerű. A szőlőgerezdeket ugyan is akkor vágják le, mikor még nincsenek tökéletesen elkészülve, vigyázva arra, hogy kézzel a szemeket ne érintsék; a legkevésbé hibásokat is gondosan kiválasztják s eltávolítják; az eképp megválasztott gerezdeket úgy, hogy egymáshoz ne érhessenek hordó nagyságu fazakakba rakják, s a közbe eső üregeket kölessel töltik meg (a hol köles nincsen, jól megtakarított zabot is használhatni). A földolog most az, hogy a kanta-módra szük száju edényt légzárólag befédjük; ezt Oroszországba úgy érik el, hogy az edények száját jó üvegragaszszal békenik, erre jó vastag papirosat ragasztanak, s erre alkalmaznak a fedőt (mind ezt jó szúrokkal is végbevihetni) Ha ezen kellékek gondosan vannak teljesítve, mint a pétervári kereskedők bizton állítják, a szőlő két évnél hosszabban is eláll.

Hogy lehet az almát úgy teleltetni, hogy jó ízét megtartsa?

Jó vizi porondot kell a napon jól megszáritani, s midőn az almaszedés ideje eljött, tesz az ember a kiválasztott edény, például hordó fenekére egy rend ily porondot s erre egy rendet a gondoson, sértés nélkül szedett almából; ezt bétakarja poronddal; mire megint alma s erre újból porond jó, míg az egész ily módon kellőleg bé lesz poronddal takarva. Ezen eljárás tulajdonképpen haszna abban áll 1-ször hogy a porond elzárja az almától a levegőt, a mi lényeges kelléke az alma megállásának. 2. hogy a porond az alma kigözülgését visszatartoztatja, minek következtében tulajdonképpen ízöket és zamatjokat teljesen megtartják, és hogy a száraz porond a kipáralgó nedvet legott magába veszi elanyyira, hogy az alma mindig szárazon áll, s a rontó nedvesség ellen védve marad.

A zsizsik (gergericze) elpusztítása.

Ha a zsizsik ellepte a gabonát, igen sok gondot ád a gazdáknak; s többnyire mégis minden e tekintetből tett fáradozás kellő eredmény nélkül marad. Ugyanazért a következő csekély, semmi áldozatba sem kerülő eljárás megérdemli a figyelmet és az olyak részéről teendő kísérletet, kiknek gabonája a nevezett kártékony ellenség pusztításainak ki van téve.

Egy falusi gazda rozsaába a zsizsik nagyon kezdett a mult télen pusztítani, minden ismeretes szereket elprobált ellene, de siker nélkül; már kénnel (büdöskövel) akart füstölteni, s e végre ajtót, ablakot kinyitott, midőn egy fias tyúk csirkéivel bélopodzott a gabonásba s mohon kezdett a rozsa kaparni és szedegetni. a mi annál inkább feltűnt, minthogy köztudomás szerint még a nagy tyúkok se eszik meg a rozstot máskor, csak mikor nagyon éhesek. Azonban figyelmeőbb megtekintés után kiviláglott, miszerint a fias tyúk csirkéivel együtt csak a zsizsiket kereste és fogdosta ki. Ezen felfedezés után a tyúkot csirkéivel együtt naponta bévitte a gabonásba, vizet tett nekik, s rövid idő mulva a zsizsiknek hire helye se volt a gabonásban. Azonban ha azt akarja az ember, hogy a tyúkok és csirkék szakadatlanul csak a zsizsik pusztításával foglalkozzanak, gondnak kell lenni arra, hogy búzához vagy oly gabonához, mit a tyúkok szeretnek, ne férjenek hozzá; mert különben irtó munkájokat csak félig meddig végeznék. Másfelől azt is könnyen átláthatni, hogy ezen irtó szer nagy mennyiségü rozsnál nem elegendő.

Ezen szernél hiteles gazdasági írók még inkább ajálják a közönségesen ismert mely eskütt ellensége mindenféle bogárnak, kiváltképpen pedig a zsizsiknek, melynek több faja van; van veres és fekete (két különböző rovarfaj bábja) feje és sárgás feje (két pillangó hirnői); egy tuczet elégséges egy nagy gabonás rövid időni kitisztítására. Azonban a zsizsiket legtökéletesebben úgy lehet a gabonából kiirtani, ha egy hangyabolyt, melyek legártalmasabb ellenségei a zsizsiknek, a gabonásba széthintenek; ezek néhány nap alatt valamenynyit mind elpusztítják.

— A napokban egy oláh fát hozott piacunkra. Mint a belvárosba megállott, eltátván a száját, a sok jövő menőtől tehene megijedvén, a szekér rudját félrefacsarta s a fa felborult. Ezen emberünk felboszonkodván a kezébe levő bottal tehene orrát addig verte, míg a vér patkzott belölle, sőt ezt sem tartván elég büntetésnek az újat is szemébe nyomta s benne forgatta. Szép példája a marha-ápolásnak. De még szebb példáját adta a marha-kimelésnek a városi filléres nevü csordapásztora. Az emlitök csorda a Tarsa nevü városi hodajon nyaral. A csordabeli bivalok a szomszéd falusi törökbúzába kaptak s néhány-szor béhajtották. Ezt a korhel pásztor sehogy sem kedvelte, s hogy magát az eféle kedvetlenségek ellen biztosítsa, fogta magát vagy is inkább a

baltáját s a bivalok lábait öszszevagdalta, anynyira, hogy később némelyiket föbe kellett ütni, mások nyomorékok maradtak. Szépen pásztorolta a nyáját. De ezt már észrevette a mezei rendőrség s a pásztor a hivesen, a tulajdonosok pedig a kárral maradtak.

— A malomépítés lényeges javításokon kezd átmenni hazánkban is. Mióta Fajt sweiczi születésű, de magyarosulásnak indult ügyes gépész a n. enyedi csinoson öszszeállított malom által megmutatta, miszerint a mechanica egyszerű szabályait követve egyetlen egy vizkerék által négy, sőt ha szükség volna reá, több őrlő-követ is oly sebesen lehet hajtani, hogy minden kökülön külön egy óra alatt — még törökbúzáat is — 6 erdélyi vékát leörlő, s így egy viz-kerék 24 vékát; életre való tehetős gazdáink igyekeznek az alkalmat megragadni s említett gépészszel új szerkezetű malmokat állíttatni, hogy ezen nagy fontosságú jövedelmi forrás ereit lehető legjobban folyamba indítsák. Így történik, hogy még ez ősz folytán gr. Wass Ádám n. c z e g e i, s néhai b. Wesselényi Miklós örökösinek z s i b ő i j ó s z á g a i n i l y s z e r k e z e t ű m a l m o k n y i l n a k m e g a k ö z ö n s é g h a s z n á l a t á r a. A malom szerkezete igen egyszerű, s így nem csak hogy nem drága, de a netalán történendő romlások is minden valamire való illető mesterember által könnyen kiigazíthatók. Az elsőhöz a szükségelt vasneműeket a jakobini, az utolsóhoz a munkácsi vashámorok szolgáltatták. Az enyedihez a bánátból Resitzről szállították volt. Mind azok, kik az enyedi malmot látták, a malom szolgálata iránt oly kedvező véleményben vannak, hogy nem tehetjük, miszerint a malomtulajdonosok figyelmébe ne ajánljuk e fontos ügyet.

— Ugyan Fajt gépész Enyeden Szabó Ferencz és társai számára egy fűrészmalmot is készített, mely 6—7 öles gerendákots általában minden fákát a legszebben kifűrészel, úgy hogy ez által az ácsoknak e tekintetbeli hosszadalmas munkája merőben nélkülözhetővé vált.

— A m. kereskedelmi miniszterium közlelbbi rendelete következtében minden a kereskedelmi cikkek bépakolására használt hordón, zsákon vagy bármily boritékon ezeknek sulya (Tara) világosan és maradólag feljegyzendő, s e sulyt soha sem szabad a portékák sulyával együvé számítani, hanem külön egyezkedés után kell megtéríteni.

— Mult évi m. kormányi rendelet szerint a gyertyák árulása csak a bécsi font sulyegysége szerint, tehát egész, fél és negyed fontokban és mázsában történhetik. E rendelet közlelbbéről úgy értelmeztetik, miszerint a gyertyá-

kat bár minő csomagokban árulhatni, csakhogy a suly, a boritékot oda nem számítva, bécsi fontok és lat számokban a boritékra világosan föl legyen jegyezve.

— Hiteles tudósítás szerint a magas kormány megrendelte, hogy a Szolnoktól N. Várad felé hozandó v a s u t h o z az előmunkálatokat egész Kolozsvárig folytassák. A mérnökök számára Kolozsvárt még szállásról is intézkedtek. Tudunkkal azonban a t. mérnökök munkálatjokat még nem kezdték meg városunk és N. Várad közt.

— A bányakormány (Montan-directio) székhelyéül Kolozsvár lévén határozva, a b. farkasutczai Telekiházat e végre már készítik is s a t. hivatalnokoknak már itt is kellene lenniök; azonban jövetelök még mind késik: még nincs eldöntve azon kérdés, ugy jöjjenek-e mint kormány, vagy mint bizottmány? vagy is napdijjal vagy a nélkül?

— Rajka Péter szorgalmas gépészünk a londoni világipar-műkiállításnál szemlére kített amerikai arató-gépet utáncsinálta kicsinyben s vele kísérletet is tett néhány mezei gazda előtt. Ha szintén a gép most kicsinységénél fogva is teljesen kielégítő sikert nem is aratott, de minden esetre meggyőzte a jelenvoltakat arról, hogy az ily szerkezetű, kellő nagyságban készített gép ügyes kezelök mellett girbe-görbének nevezett hazánkban is jó sikerrel és sok nyereséggel poltolhatja a kézzeli aratást.

— Külső magyar-utczában dr. Csiki, Sigmund Elekkel csatlakozva egy nagyszerű s z e s z g y á r t építtetnek, mely nem csak a városunkon üzérkedő pálinkafőzőkre gyakorland érzékeny befolyást, hanem a kolozsvári gabonapiacson az élénkséget szembetünőleg növelendi, tetemes lévén — mint mondják 300 véka körül — a napontai gabonafogyasztás a gyárban. Kolozsvár vidékén biró, felesleges gabonát termesztő gazdák iparára ezen gyár kedvező hatással lenend. Csak azt sajnáljuk, hogy a gyárhoz szükséges készítmények előállítását idegen izraelitákra bízták. Vagy tán hazánkban nem találkozott oly iparos, ki ugyanazon árért hasonló jóságú készítmények előállítását magára merte vagy akarta volna vállalni?

Nyárádméntiről. A vidék, melyet e cím befoglal, az egykori Marosszéknek egyik alkirálybirói kerülete. Nevezett széknek „Bekecs“ nevü közhavasából kétfelé ágazó hegyláncz nyugot irányában mintegy hat mértföldnyire Nyárádtő nevü faluig vonulván, egy szép

kiterjedésü teret ölel bé, kettémetszve a Nyárad vizétől, koszoruzva több mint 32 falutól, melynek lakói ugymondott szabad székelyek, kevés hajdoni kiváltságossal s még kevesebb oláh ajkuakkal vegyesen. Életmódjuk kizárólag szántás vetés. Egy pár falu mellékesen a gyékényszövést űzi s nem csak a vidéket látja el, de évenként N. Szebenbe, Brassóba tetemes szállításokat is tesz. Gazdasági eszközeiket — a bőr és szíjneműeken kívül, mit a szászoktól vesznek — maguk állítják elő; öltözeteket maguk kelméiből maguk készítik; a kalapot, gyolcsinget, szederjes vagy kék mellény-posztót és flanelt, valamint a szappant és gyertyát Brassó, Segesvár és Szebentől kapják. Gyárnak hire sincs, a név sem ismeretes. Rendes kereskedésök semmi. A gyapjút, kendert, báránybőrt zsidók, a viaszat oláhok, fagyut és nyers bőroket a szászok hordják el s adják vissza három áron feldolgozva. Hogy a földmivelés még az ősi nyomokon megy: roppant osztatlan közhelyek, marhakíznó marhalegelők, ugarrendszer kiáltó tanutevők; okszerű gazdaszatot csak itt ott láthatni. Gabona- és bor-termesztés s igen-igen korlátolt marhatenyésztés az, miből évi kiadásait a nagyobb rész fedezi; némely falvak azonban borból és marhatenyésztésből — mit különös előszeretettel űznek — tetemes jövedelmet húznak. Átalán véve a productio úgy áll a consumtiohoz mint 3 a 2-hez. Sóját e vidék mind Parajdról szerzi — az egykori szabad só-adásvevés megszűnván — nagyobbára sóhasznobérlők útján. Fa dolgában részint a magok, részint a szomszédos Küküllővidék erdeiből boldogul. Új erdők plántálásáról szó sincs; a meglevők gyarapítására sőt csak megtartására is elég gond nem fordítatik. Pedig az épületfa naponta szűkebb és inkább inkább méregdrága lesz. Országútak jók, a vidéki és falviak majd mindenfelé roszak. A patakok szabályozatlan menése, partjainak füzzel vagy folyó sással meg nem kötése esős években ezerekre menő károkat okoz. Robot és dézma nálunk gyéren hallható dolgok; megszűnésöknek alig van még látható nyoma. A földbirtok becse és a napszám folyvást emelkedik. A népesedés közelebbről megcsökkent. Mezei rendőrség vékony. Terményeink egyetlen piacza M. Vásárhely — gyenge remedium, mikor a városi népesség nagyobb része is producens. Időjárásunk a tavaszon esős volt, e miatt tavaszvetéseink csak közepesek és gyengék; téres földeinknek nagy része maradt vetetlen vizeink kiömlése miatt; a mult őszi vetések a szárazság miatt megkésvén, gyenge gabonatermésünk vala. Széna szintugy kevés és erőtlen, sarju aránylag több és jó. A jég tudtam szerint egy

pár falu határát rontá meg, tűzkár nem fordult elő. (Vajha a kormány e két elemi károk enyhítése végett hajdan fennállott társulatokat is már életbe léptetné). Jelenleg a vetéssel foglalkozunk. Csendes esők, tartós meleg napok váltogatják egymást. Jövendőre nézve jó búzatermesre van kilátásunk. A szőlőhegyeken féltermés látszik, mi jóformán megérésnek indult. Akkora gerezdekre, oly nagy és teli szőlőszemekre a legöregebbek alig emlékeznek. Két héti jó meleg idő — az a közvélemény — s a legjobb borunk lesz. Jó bor, jó tél, jó tavasz, isten adjad azt!

R. I.

Décs Sept. 23.

A kereskedelmi és iparüzlet városunkban folytonoson élénkül, ismét egy egészen új, a legjobb izléssel rendezett fűszer- és vasas kereskedés nyílt meg a napokban Galgóczi firmája alatt, és ez már az ötödik kereskedés, mely 3 év óta megnyílt, — az árusboltok rendkívüli szaporodása a mult időkhez képest, akár a forgalom élénkségének, akár anyagi viszonyaink erősülésének, akár a fogyasztás nagyobbodásának tulajdonítható, mindenesetre örvendetes jelenség; mindenesetre a m. kormány intézkedései is e körülménynél hatályos tényezők, melyek a korlátlan szabad kereskedés elvéből kiindulva lehetővé tették a szegényebb de eléggé kiképzett honfiaknak is a boltnyitási joghoz könnyebben juthatni, s ez által a concurrentiára szabadabb tér nyilván, a közönség jutányosabb áron szerezheti meg az élethez szükségesebbeket. A nem régiben megjelent kereskedelmi és ipar rendszabályokban a legszabadabb kereskedelmi elvek alapja van letéve.

Az iparüzlet is folytonoson élénkül, s iparosaink s általában a közép osztály észrevehetőleg gyarapodik, — de a kiállított ipar-czikknek mindig meszszebb állnak a tökély pontjától, anynyi tartatlan rosz munka, mint az erdélyi magyar kis városi mesteremberek kezéből talán sehonnan sem kerül ki a birodalom más városai-ból, mirek oka azon körülményben rejlik, hogy mesterembereink látván, hogy a közönség csak ugyan reájok van szorulva, nem akarnak, de talán nem is tudnak tökéletes művet előállítani, miután a rosz munka is elkél; sőt ha jön is vagy egy kiképzettebb fiatal ember körünkbe az is elromlik idővel, nem lévén ösztön, mi a tökély utjani haladásra indítsa, e bajon a mester-czéhoknak kellene segíteni, de ezeknek, mint saját kebelükből alkotott testületnek saját érdeke forogván szem előtt — nem igyekeznek az általános közérdek s a közönség méltó igényeinek kielégítésén munkálni, s a régi iparrendszer csü-

kör
ref
toz
vös
de
kaj
cze

sok
kec
me
van

ren
köl
lye
me
sze
hog
sze
cso

ura
nem
áru
kik
eln
ség
beli
eln
sza
nye
s k
eze
elti
nél
utja
terj
gyu
sze
kül
sér
éle
lev
mo

*)

könyösült elveit követik; a jelen czéh-rendszer reformja a legsürgetősebb kívánatok közé tartozik; a fennemlitett iparrendszabályok, sok üdvös és czélszerű javításokat foglalnak magokba, de nem mindent, s azok életbe léptetése sok bajjal lesz egybekötve, míg az ugy nevezett czehális privilegiumok fennállanak.

A helybeli kereskedők más nagyobb városok példájára egy társaságot alakítottak kereskedelmi társaság neve alatt czélszerű szabályok mellett, melynek terve a m. miniszterium eleibe van terjesztve jóváhagyás végett.*)

A héti vásárok nálunk már igen régóta rendszeresen szombat napon tartatnak, nem régiben különösen a hely- és környékbeli izraeliták erőlyes fellépése következtében, szerda napra is megnyertük a héti vásár tarthatási jogát, de szerdai héti vásárunk egészen néptelen és sehogyan sem látogatattik. Hiába a megszokáskény szerüségének nem lehet oly hirtelen parancsolni.

Ad vocem héti vásár! nálunk azon szokás uralkodott régen, hogy idegen kereskedőknek nem volt szabad héti vásárainkon árulni, nem is árultak a szomszéd szamosujváriakat kivéve, — kiknek héti vásárainkon megjelenésük sok ideig elnézetelt oly árucikkokkal — mellyekkel közönségünket elegendő mennyiségben ellátni helybeli kereskedőink nem valának képesek, ezen elnézés szokássá vált; de miután annyira megszorodtak kereskedőink, hogy a közönség igényeit minden tekintetben kielégíthetik, felléptek, s kérték a régi kiváltságok alapján az idegen s ezek között a szamosujvári kereskedőknek is eltiltását héti vásárainkról, mit a kormányzék-nél megnyertek, de az ügy feljebb folyamodás útján a magas kereskedelmi miniszterium eleibe terjesztetett, s miként fog eldőlni kíváncsiak vagyunk tudni; mi hiszük, hogy a kormányelvek szerint kielégítőleg fog az ügy ellátni a nélkül, hogy a szabad-kereskedés eszméje megsértetnék. Miután jelenlegi kereskedelmi s ipar életünk érdekesebb mozzanatait felmutattam jövő levelemben gazdasági viszonyainkról lesznek némi mondanivalóim.

Pataki Ferencz.

*) A kereskedelmi és iparviszonyokat szabályozó ideiglenes utasítás a Társaságok alakítását törvényileg rendelvén, csodálkozunk hogy ez Déésen még csak most történik, más városokban pedig talán még czélba sincs véve. Nevezett törvény szerint még a vidéki kereskedőknek is valamely szomszédvárosi Társaságba kell tartozniok. Szerk.

Dunamelléki közlemények.

Hogy bár mely ország jólléte a gazdaság, kereskedés, és mesterség virágzásától függ elegendet hallottuk. Erdély a forradalom óta ezekre nézve hogy haldoklik, azt is halljuk, de már szeretnénk hallani egy orvosról is, ki e kedves hont ily sajnálásra méltó állapotból kiemelne.

Mi itten a Duna mellett a Kolozsvári Hetilapot ily orvosnak reméljük, e fogja megadni a vakoknak a szemvilágot, az éhelhalással küzdőknek a mindennapi kenyeret, ez emeli fel az elbukottat, ez igazítja utba a tévelygőt, ez erősíti a gyengét, e csinál barátot az ellenségéből, s ha rendeletei pontosan teljesítődnek, tán még a holtakat is feltámasztja.

Nagy, valójában nagy munka! végrehajtására ovatos segéd-orvosokra van szükség, s hogy ezen segédek, (a főt nem féltjük) vagy az erősítő, vagy hashajtó szereit, a beteg természetéhez illő, s elfogadható adatokban adhassák, jónak láttam a beteg egész alkatát leírni.

Ezen beteg Erdély — oly szegénységnek indult, hogy az egészsége helyreállítására megkívántató orvosi szereket is alig fogja tudni fizetni, a midőn minden jövedelmi forrás egyszerre kiapadt, az egész országban semmi intézet, honnan bizonyos fekvőre pénzt lehetne kölcsönözni, ebből az a tanúság, hogy az orvosi szerek mentől kevesebb költségbe kerüljenek.

A nagyobb földbirtokosok urai és gazdaságos lakjai, tanyái a forradalomtól végképpen feldulva, leégetve, birtokukat a felszabadulás felszereletlen találta, a mi kevés igavonó marhájok volt, nagyobb részint a forradalom megemésztette, elrabolta — a mi megmaradt, azt is a marhavész elseperte — az egész országban cseléd és mezei rendszer éppen semmi, s ennek következtében a cseléd goromba, követeléseiben kiállhatatlan, a mezők, gyümölcsösek, erdők pusztításnak kitéve — a felszabadult nép urasági földet felibe, vagy más egyezkedés mellett egyáltalában nem akar vállalni, sőt mi több, némely vidéken pénzért sem akar dolgozni, itt ott ha találkozik is időutáni munkás, oly méreg drága, hogy lehetetlen kiállani.

Egyik nemzet a másikat egy kanál vízbe eloltaná, a volt urbéres, volt földesurát mint örökös ellenséget úgy nézi — haszonbérlo az országban a pénz hiánya miatt éppen semmi, értelmes gazdatiszt igen kevés, s mind ezen csapások mellett, milyeneket e nagy világ bár melyik részében s bár mi események után egyszerre nem látszatni — az egyedül boldogító tagosítás csak a jobb érzelmiük s felvilágosodottabbak édes ohajtása.

Ezek azon jelenetek, uraim, melyek az említett betegen uralkodnak, s valójában oly veszedelmes jelenetek, hogy ha az értelmes orvosok czélarányos orvoslását egyhamar el nem találják — ez a természettől oly gazdagon megáldott kis ország örökre, de örökre el fog halni.

Én Erdélyt már is az éhelhalás küszöbén látom, egy lépés, uraim — s Isten sem fog tudni segíteni, nem mondom én, hogy a Bethlen Farkas által említett XVI századbeli éhség — midőn a nép macskahússal élt — béáll, de azt merem állítani, hogy egy esős év (Erdélyben az esőzés hamarabb okoz drágaságot, mint a szárazság) békövetkezéssel, a nép emberhússal fog élni — ne felejtjük uraim mit mondték!

A felszabadulás előtt ha marhavész pusztította a volt urbéres marháit, adott kölcsön pénzt a volt földesur s mást vett vele, ha éhség uralkodott az ország valamelyik résziben, nem volt igen veszedelmes, mivel ha nem volt a népnek, volt a földes urnak, s elein csekély napszámért, azután, ha a vész nagyobbult, kölcsön, ha még nagyobbodott ingyen adott embereinek gabonát mindaddig, míg az uraság magtára tökéletesen kiürült — sőt emlékezem Radnothon és Hidvégen töltött szolgálati időmre, hol gazdatiszti utasításba ki volt adva: szerencsétlen években a köznépre béállható szükség kikerülése tekintetéből a törökbúzának egy évi termése mindig fenmaradjon — ez több uradalmakban is így vala.

Magyarországon most gondolkoznak a taksarék magtárokról, Erdélyben a felszabadulás előtt minden uraságnak volt emberei számára egy ily magtára, honnan a volt urbéres szükség esetében segítettett; emlékezem mikor számtartóságom alatt Radnothon egy nap 2000 véka törökbúzát mértem ki költsön az uradalomhoz tartozó volt urbéreseknek, a nélkül, hogy ezért vagy egy napszámot, vagy egy szemmel többet lettek volna kötelesek beadni, sőt mi több, még szerződést sem kívánt az uradalom tőlök, csak a helybeli reform. mester, mint helység jegyzője, jegyezte fel a szükölködők neveit.

Mi ezekért a köszönet? az: hogy éppen azon magtárokat, honnan a szerencsétlen években oly sok szükölködő ételmet kapott, azon magtárokat mondom azon háládatlan nép kirabolta, felégette; így szokott jutalmazni a világ. Ezekből láthatni mily szembepökést érdemelnek azon proletarius szájhősök, kik azzal vádolják az erdélyi volt földes urakat: hogy az oláhok által végbevitt gyilkolásokat az ő zsarnokságoknak köszönhetik. Bolondnak fapénz is jó, ha elveszti sem kár.

Én részemről éppen ellenkezőt mondok, s

azzal vádolom az erdélyi volt földesurakat, hogy a volt urbéresek tunyaságának, restségének, dologtalanságának egyenesen az ő nagylelkűségük okai.

Elszakadt most már minden kötél, mely volt az urbéres és földesur közt, föjjön meg most mindegyik a maga zsirjában, csak Isten ments meg egy rossz esztendőttől! mert ekkor ezerenként lesznek halál áldozatai; most nem lesz forrás honnan a köznép magán tudjon segíteni, mert szükségben fog leenni maga a nagyobb birtokos is.

Ha felvesszük, hogy Erdélynek szánható földje, ide vevén az irtásokat is — van jó és rossz együtt 1,286,398 hold, s ezen területen terem mindenféle gabonanemet összevéve 20,000,000. erd. véka; felvesszük továbbá 2,000,000 népességét, át fogjuk látni, hogy az éhség ajtónk előtt, a midőn egy főre csak 10 véka gabona jut, de hagyjuk a Benigni számítást, vegyük az 1842-diki hivatalos kimutatást, ez 35,000,000 er. vékára teszi a legelső búzától az utolsó harricskáig; már most hogy ebből vetés- és marhahizlálásra is jusson, azonban a népnek is legyen kenyere, az nem lehet — hát még ser- és pálinkafőzés honnan láttatik el? vagy segít Moldova és Magyarország? segít ám ha van pénzünk — de mint már febbebb megmondók, Erdélyben pénz nincsen.

Valójában sajnálásra méltó Erdély sorsa, s nem volna most egyhamarabb üdvösebb kívánat, minthogy az 1844-ben keletkezett Gazdasági Egyesület újabban megkezdene működését, s ezen egyesületnek, ne mint születésekor, csak 200 tagja legyen, hanem kevés díj mellett mentől több földbirtokosok s más értelmes gazdák részesíttessenek; ezek közül a választmányi tagok egy elkerülhetetlen Cseléd-rendszert készítvén, azt az egyesület terjeszse a m. kormány eleibe, s egyszersemind a tagosítás életbeléptetése felől alázatosan kérje meg. — Ezek nélkül uraim, Erdély jelen körülményei közt kár az ekét földbe akasztani.

Addig is, míg ezen egyesület életbe lépnek, egy igen örvendetes tér nyílik előttünk: a Kolozsvári Hetilap. Én ezt olyannak tekintem, hová minden értelmes gazdának szabad fellépni; ezen a téren mindenki, mit Erdély gazdaszata felsegállítására jónak lát, közölheti más gazdátarsaival; ellenben azokat melyeket károsnak tapasztalt vagy tapasztalni fog, mint kerülendőt bejelenti, s valóban ohajtandó, hogy e téren mentől többen találkozzva, Erdély jelenlegi gazdaszatán bár ideiglenesen segítve lenne.

Én részemről, mit itten a Duna mellett jó-

nak, s Erdély körülményeivel egyeztethetőnek látok, hallok és tapasztalok, légyen az gazdaszat, kereskedés, vagy műipar, mindazokat megírni hazafi szent kötelességemnek tartom.

Fodor József,
Dunamelléki r. levelező.

Bánátban a szokatlan kedvező száraz időjárás alatt a természetök nagyrészt elnyomtatták ugyan már jószágukat, de adni még folyvást vonakodnak oly bőségben, mint más években ez időtájt már adni szoktak. Ha a tavalyival összehasonlítjuk ez idej vételeket, úgy szerencsésnek nevezhetjük a kereskedőt a jelen magok birtokában, mert ha csak kevésbé ügyel is, tiszta száraz jószággal láthatja el magát, míg a tavalyi küldemények a hajókban megfűltek és becsükt veszítették. Mint Bánátban mindenütt, a búza képezi a főárut, s a java kél 15 vfton köble, gyengébb fajta 13, vagy épen a hibás 10 vfton. Rozs és kétszeres 10—11 vft. minőségéhez képest. Árpa nem mutatkozik; zab 7—8 vft. Saját vallomásaik után indulva, a természetök tartózkodását a pénzbőség okozza. Különösen hangzik, hogy midőn egész Magyarországon a pénzszükség a baj, itt a bőség okoz felakadást a forgalomban, de úgy van. A múlt évi bő termést magas áron adván el, még most is minden takarékos gazdának tele a ládája, holott szokása szerint azt földbe szereti fektetni, de nem talál eladót, ha egy van is, tíz a vevő reá, s egy 32 holdas sessio 20—24 ezer vfttal keresve fizettetik meg, mely alkalmakkor egyik gazda a másíknak 3—4 ezer pftot kamat nélkül örömet kölcsönöz, csak hogy ne legyen az enyészetnek otthon kitéve. Biztosság mellett kettős kamatra nem százezereket, de milliókat lehetne Bánátban találni, hol a hitelező még szerencsésnek is mondaná magát.

Arad, sept. 13. A szesz körül még mindig csekély a forgalom. Az idej gubacs köble 6—6½ pft., minőségre jobb a taralyinál, a jó hegyibor akóját 4½—5 pfton fizetik. Gabona sok van a piaazon; az árak mindazáltal állandók. A rozs legkapósabb, köble 11—12½ ft. Kukuricza 11 ft.

Ungmegyében a szárazságot tartós esők válták fel, ezek az elsínlett tengerit megjavítván, a most mutatkozó jó idő még a megéréssel is biztat bennünket. Az árvizek a már szépen neki sűrűdött sarjában sok kárt tettek. Tölgymakunk az alerdőkben bőven van. E czikk a jelen évi szük gabonatermés mellett felette jelentékeny. — Gyümölcs kevés. Hüvelyes velemény szükén van.

A francia új vámtörvény következtében, melynél fogva a Cap Horn és a jöreményfokán inneni tartományokból szállítandó gyapjuért a a beviteli vám Franciaországban 20-ról 15 értéki percentre mérsékeltetett, az ausztriai gyapjunak egyenes behozatalát Franciaországba előmozdítani reményltek, azonban e czélt a jelen megháborítás miatt, melynek a gyapjuterelés Ausztráliában az ottani aranyfelfedezések sikerénél fogva kitéve van, nehezen érendik el. Sokkal alaposabb azon nézet, hogy a szárazföldi, különösen ausztriai gyapju, annak daczára, hogy az említett vámkedvezményből kizárattott, Havreben s a körüli vidékeken, hol a posztógyártás igen élénkül üzetik, mindig jobb keletre fog találni.

Pesten a gabonakereskedés folyvást pang, s a forgalom csak a helybeli fogyasztásra szorítkozik. Az árak lejjebb szállottak. A repceolajnak sincs kellő kelete, olcsóbb azonban már nehezen lesz; mázsáját 20¾ pfton alól nemigen kaphatni. Triest és Felső-Ausztriából érkeztek némi megrendelések, de nem a várt mennyiségben. Szeszre a szerződési ügylet igen élénktelen, fokára 31—31½ krt kívánnak, de alkukötésről nem lehet hallani. A repce köblét a Tiszavidéken 10 pftjával fizetik. Triestben a hánsági repce köble 12 ft. 30 kr. p.

Bécsben a gyapjut franciaországi megrendelésekre az eddigi jó árakon folyvást szedik; ellenben a repcének és olajnak lanyha kelete van, miután az olajgyárosok év végeig meglehetősen el vannak látva; a jó repceolaj mázsája 25 ft. 30 kr. pp. A környékbeli bortermesztők a borkereskedőktől seregesen meglepetnek, s akojáért már a tőkén 8—10 ftot ígérnek. A természetök azonban 15—20 ftra számolván, alkuba nem igen ereszkednek. A felső ausztriai piacokon a búza és árpa ismét feljebb rugott, ellenben a rozs és zab ára csökkent.

Como vidéken a szőlőkor folytonos növekvésben volt, s már a gesztenyefákra is általment. Ezek levelei alsóbb oldalukon kávébar-na pettyes fehér porral borítvák, ily pettyes helyeken aztán a levél átlukad, s nemsokára egészen megsárgulván, lehull.

Tavaly Londonban, s az idén Ámériában tartott világiparműkiállítás 1854-ben minden kétségen kívül Párisban fog megtartatni. Elvileg a kormány már elfogadta, hogy a nemzeti iparműkiállítás az irtuk évben világiparműkiállítás legyen. A mi a létesítést illeti, a herczegelnök a statustanácsához utasította a bel és keres-

kedelmi miniszterek e tárgybeli előterjesztményét. Az e célra szükséges épület felállítása magány vállalkozókra lesz bízandó, oly formán, hogy 35 év elteltével az épület a nemzetre szálljon. Mint mondják, egy angol társaság már ajánlkozott is, melynek élén a londoni kristály-palota kitünőbb részvényesei állanak.

— A jelen évi Levesben tartott angol kir. gazdasági társaság barom és gazdasági eszközök kiállításakor ismét az aratógépek vonták legin-

kább magukra a figyelmet. Valamint minden kiállított gépeket, úgy ezeket is gyakorlati kísérlet alá vetették, meg pedig rozs földön. Ez alkalommal meggyőződtek arról, hogy az aratógépet sebesen huzatni káros, és legjobb egy óra alatt 2—2½ ángolmérőföldet haladni. Azt is hiszik, hogy az aratógépet kaszálásra is használhatni, már is kaszált egy valaki vele 20 hold lóhert. Az idén 1500 aratógép kelt el s nem is győzik már a vevőket kielégíteni.

A kolozsvári keresk. s iparkamara befolyása mellett szerkeszti Berde Áron tanár.

PIACZI ÁRJEGY:

	Kolozsváron.		N. Enyeden.		N. Váradon.		Déésen.		Zilahon.	
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	sr.
Erdélyi köböl:										
Tiszta búza	13	20	11	35	12	30	14	—	16	—
Elegy búza	9	20	9	30	8	24	10	40	12	—
Rozs	8	—	8	2	7	30	8	—	10	—
Árpa	—	—	—	—	5	24	—	—	—	—
Alakor	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Zab	2	48	3	20	4	48	3	—	3	20
Törökbúza	9	20	8	40	11	12	6	40	10	—
Egy pár szép ökör . . .	—	—	318	—	310	—	—	—	—	—
Egy pár közepes ökör . .	—	—	246	—	—	—	—	—	—	—
Egy szép tehén	—	—	111	—	105	—	—	—	—	—
Egy közepes tehén	—	—	78	—	—	—	—	—	—	—
Marha-hús egy font . . .	—	19	—	16	—	21	—	17	—	13½
Gyertya „ „	—	52½	—	54	—	—	—	56	—	54

Bécs szeptemb. 27. Agio: arany 23¾, ezüst: 15¼.

MAGÁN-HIRDETÉSEK.

Tilsch könyvkereskedésében megszerezhetők:

ELMÉLKEDÉSEK a magyar nemzet viszontagságainak története felett. Irta Vida Károly. Pesten 1852. füzve . . . . . 1 f.

ERDÉLY RÉGISÉGEI. Irta Kövári László. 14 fametszvény- s egy körajzzal. Pest 1852. az aláíróknak 2 ft. most . . . . . 2 f. 48.

MAGYAR ÉLETKÉRDÉSEK, összhangzásban a közbirodalmi érdekekkel. Pest 1852 . . . . . 1 f.

Ideiglenes utasítás a kereskedés- és ipar-viszonyok szabályozására Erdély korona országban. Kolozsv. 1852 . . . . . 16 k.

A BUJASENYV ORVOS NÉLKÜL.

Népszerű tanácsadó a két nem számára, minden ragály-fertőzet ellen magukat lehetőleg biztosítani, vagy ha az megtörtént egészségüket gyors és ártalmatlan uton ismét visszanyerni. Orv. S. Wéber után magyarilá Tompa Lajos. Kolozsv. 1852 . . . . . 30 k.

OKSZERŰ VEZÉR a német nyelv tanulásában. Irta Brassai Samu, n e g y e d i k javított, bővített kiadás. Kolozsv. 1852 . . . . . 48 k.

GYÖRKE HISTORIÁJA ERDÉLYRŐL. Irta Kövári László képekkel. Kolozsv. 1852 . . . . . 10 k. (1—1)

Szenkovics Mártonnal (Kolozsv. a Rédei gróf piaczsori házában) több nemű tejes Hyacint hagymák kaphatók — jutányos áron. (4—1)

Zongora.

Egy jó 8 octavas zongora keresetlik eladásképpen vagy bérbe. Bővebbet Tilsch könyvkereskedésben. (2—1)

Kinek (nagyobb mennyiségben) tengeri je, zabja, vagy rozsa lenne eladó, küldje be ajánlatát e lap szerkesztőségének e hó 24-keig. (3—1)

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomó int. betüivel, kiadó TILSCH JÁNOS könyvárus.